

De blinde vlek van het Regeerakkoord

Net als eerdere regeerakkoorden wekt het nieuwe Regeerakkoord de indruk dat de Nederlandse overheid bijna alle beleidsproblemen zelfstandig te lijf zal gaan. Slechts twee hoofdstukken zijn aan het buitenland gewijd: een positief klinkend hoofdstuk over *Nederland in Europa* en een iets terughoudender hoofdstuk over *Nederland in de wereld*. In de andere elf hoofdstukken wordt over het buitenland amper gerept, terwijl daar minstens 47 beleidsvoornemens in staan die enkel kans van slagen hebben wanneer met andere landen wordt samengewerkt.

Het Regeerakkoord wekt bijvoorbeeld de indruk dat het kabinet in zijn eentje mensenhandel zal aanpakken. Maar hoe kan dit zonder samenwerking met de landen waar slachtoffers en daders vandaan komen of doorheen reizen? Een louter Nederlandse aanpak maakt weinig kans tegen georganiseerde misdaad, witwassen van zwart geld, computermisdaad of online kansspelen. Ook de natuur erkent geen staatsgrenzen. Wie bijvoorbeeld de vogels in de Waddenzee wil beschermen, moet zich realiseren dat velen van hen nestelen in het hoge Noorden en overwinteren in Afrika. Duurzame energievoorziening en hergebruik van schaarse materialen vereisen Europese maatregelen. Ook de hervorming van de bankensector en het wegnemen van belemmeringen voor internationaal goederenvervoer over de rails en binnenwateren vergen internationale afspraken. Bij een paragraaf over toelating tot het hoger onderwijs wordt voorbij gegaan aan het toenemende aantal studenten uit het buitenland. De regering zal extra geld beschikbaar stellen voor fundamenteel onderzoek, maar geeft niet aan hoe dat aansluit bij onderzoek dat door andere landen en de EU wordt gefinancierd, en ga zo maar door.

Een groot deel van op het eerste gezicht “binnenlandse” voornemens zijn voor hun vervulling dus afhankelijk van de afspraken die we hierover met andere landen maken. Het lijkt echter of de opstellers van het Regeerakkoord hier geen oog voor hadden. Hoe valt deze blinde vlek te verklaren?

De voornaamste reden lijkt te zijn dat de meeste vakministeries traditioneel met de rug naar het buitenland staan en de betrekkingen met andere landen als bijzaak beschouwen. Als gevolg van de globalisering zijn er echter weinig problemen meer die Nederland helemaal in zijn eentje kan oplossen. Bij de aanpak van problemen zouden ministeries daarom in de regel moeten uitgaan van een drieledige benadering:

1. Waar mogelijk een nationale aanpak;
2. Waar deze te kort schiet bijdragen aan een regionale, vaak Europese aanpak;
3. Waar zelfs dat niet voldoende is (zoals op klimaatgebied) bijdragen aan mondiale oplossingen.

Daarnaast speelt een rol dat het ministerie van Buitenlandse Zaken zich is blijven richten op de klassieke onderwerpen van buitenlands beleid (veiligheid, handel, ontwikkelingshulp en Europa) en de “nieuwe” onderwerpen van buitenlands beleid gewoonlijk stiefmoederlijk behandelt. Het gevolg van dit brede gebrek aan belangstelling is de afwezigheid van een

regeringsbreed buitenlands beleid en de afwezigheid van een regeringsbrede regie over de Nederlandse buitenlandse betrekkingen.

Is dat erg? Ja, want dit leidt er toe dat we uitdagingen onbeantwoord en kansen onbenut laten en ons zelf in de weg zitten. Een voorbeeld daarvan is de Nederlandse reactie op de Arabische lente. Met de mond belijden we steun, maar tegelijkertijd sluiten we de Nederlandse instituten in Amman, Beiroet en Damascus en in plaats van studenten uit Libanon, Libië, Marokko, Syrië en Tunesië de gelegenheid te geven in Nederland te bestuderen hoe wij hier een rechtsstaat hebben opgezet en met mensenrechten omgaan, sluiten we hen uit van ons voornaamste beurzenprogramma's voor buitenlandse studenten.

Hopelijk ziet de nieuwe regering hoe afhankelijk Nederland is van wat in het buitenland gedaan en gelaten wordt en hoe groot daarom de behoefte is aan een regeringsbreed geregisseerd actief buitenlands beleid.

Barend ter Haar (Instituut Clingendael)